

Lag

om ändring av häktningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i häktningslagen (768/2005) 1 kap. 6 §, 8 kap. 8 § samt 10 kap. 14 och 15 §, av dem 8 kap. 8 § sådan den lyder i lag 394/2015 och 10 kap. 14 och 15 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 394/2015,

ändras 1 kap. 5 § 2 mom., 2 kap. 2 § 5 mom. och 4 §, 3 kap. 3 och 9 §, 4 kap. 4 §, 5 kap. 8 §, 8 kap. 9 §, 10 kap. 4 och 9—13 §, 16 § 4 mom. och 18 §, 11 kap. 2 a, 7, 9 och 10 §, 12 kap. 6 § 3 mom., 7 §, 8 § 1 mom. och 9 §, 13 kap. 6 § 3 och 4 mom., 7 § och 9 § 1 mom. samt 15 kap. 1 § 1 mom. 6 punkten,

av dem 2 kap. 2 § 5 mom. sådant det lyder i lag 15/2016, 3 kap. 9 § sådan den lyder i lagarna 736/2011, 394/2015 och 384/2017, 4 kap. 4 § sådan den lyder i lag 384/2017, 5 kap. 8 § sådan den lyder i lagarna 394/2015, 384/2017 och 291/2021, 8 kap. 9 §, 11 kap. 10 §, 13 kap. 9 § 1 mom. och 15 kap. 1 § 1 mom. 6 punkten sådana de lyder i lag 394/2015, 10 kap. 4 § och 11 kap. 7 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 394/2015, 10 kap. 18 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 736/2011, 11 kap. 2 a § sådan den lyder i lag 508/2019 och 11 kap. 9 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 736/2011 och 808/2011, samt

fogas till 1 kap. 1 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 394/2015, ett nytt 5 mom., till 3 kap. nya 3 a och 3 b §, till 11 kap. en ny 9 a och 11 §, till 13 kap. 6 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 736/2011, ett nytt 5 mom. och till kapitlet nya 6 a och 6 b § samt till 8 § ett nytt 2 mom., som följer:

1 kap.

Allmänna principer för verkställighet av häktning

1 §

Tillämpningsområde

Bestämmelser om grunderna för god förvaltning vid bemötandet av häktade och om förfarandet i förvaltningsärenden finns förutom i denna lag i förvaltningslagen (434/2003).

5 §

Bemötande av häktade

Häktade får inte utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, nationalitet, språk, religion, övertygelse, åsikt, politisk verksamhet, facklig verksamhet, familjeförhållanden, hälsotillstånd, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller av någon annan orsak som gäller den häktades person.

2 kap.

Ankomst till ett fängelse

2 §

Intagning i fängelse

Uppgift om att en häktad tagits in i ett fängelse ska antecknas i det brottspåföljdsregister som avses i lagen om behandling av personuppgifter vid Brottspåföljdsmyndigheten (/).

4 §

Ankomstgranskning

En häktad som har anlänt till ett fängelse ska granskas i närvaro av ett vittne (*ankomstgranskning*). Ankomstgranskningen omfattar identifiering, registrering av identiteten, upptagande av signalement samt katalogisering och granskning av den egendom som den häktade medför samt vid behov klädbyte. Bestämmelser om uppgörande av egendomsförteckning finns i 5 kap. 2 §. Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i 11 kap. 3 § och bestämmelser om kroppsvisitation i 11 kap. 4 §.

Brottspåföljdsmyndigheten får på de häktade ta de signalement som avses i tvångsmedelslagen.

3 kap.

Placering i fängelset, basvård och förflyttning

3 §

Klädsel

En häktad får använda sina egna kläder.

En förutsättning för överlämnande av egna kläder till den häktades förfogande är att kläderna är i gott skick och att de kan granskas på ett tillförlitligt sätt utan att skadas. Överlämnande av egna kläder till en häktads förfogande kan förvägras, om kläderna äventyrar ordningen eller säkerheten i fängelset eller om användningen av kläderna kan försvåra identifieringen av den häktade. Antalet klädesplagg som överlämnas till den häktades förfogande kan begränsas av skäl som hänför sig till möjligheterna att granska bostadsrummen, brandsäkerheten och de begränsade förvaringsutrymmena.

Användningen av egna kläder kan begränsas också om det är behövt på grund av arbetarskyddet. Häktade som inte får använda sina egna kläder i arbetet eller som på grund av arbetets natur behöver skyddskläder ska ges lämplig klädsel.

Häktade som saknar ändamålsenliga egna kläder ska ges lämplig klädsel för användning i fängelset samt för domstolsbesök och andra besök utanför fängelset.

3 a §

Klädvård

De häktade svarar för vården av de egna kläder som de använder. En häktad ska hålla den klädsel som tillhandahållits av fängelset i behörigt skick.

Fängelset ska ge de häktade möjlighet att tvätta sina egna kläder eller att få dem tvättade i fängelset eller på den häktades bekostnad utanför fängelset genom anstaltens förmedling.

3 b §

Renhållning

De häktade ska på fritiden sköta om städning och renhållning av de egna bostadsrummen och de allmänna lokalerna samt om hushållsarbeten.

9 §

Beslutanderätt

Fängelsedirektören eller en säkerhetsansvarig beslutar om att förvägra en häktad vistelse utomhus. En säkerhetsansvarig eller en tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning beslutar om att förvägra överlämnande av egna kläder till en häktads förfogande enligt 3 § 2 mom. Fängelsedirektören beslutar om att begränsa en häktads rätt att använda egna kläder enligt 3 § 3 mom. En tjänsteman som utför styrnings- eller övervakningsuppgifter får överlämna sådana egna kläder till en häktads förfogande som det är tillåtet att inneha i fängelset. En sysselsättningsansvarig eller säkerhetsansvarig beslutar om avvikelse från den normala kosten.

En sysselsättningsansvarig eller säkerhetsansvarig eller en tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning beslutar om avskilt boende på en häktads egen begäran och om placering på kontraktsavdelning. Direktören för bedömningscentrumet eller den tjänsteman som enligt arbetsordningen är ställföreträdare för direktören beslutar om förflyttning av en häktad. Om en häktad förflyttas till en annan brottspåföljdsregion, är en förutsättning för förflyttningen samtycke av direktören för bedömningscentrumet i den mottagande brottspåföljdsregionen eller av den tjänsteman som enligt arbetsordningen är ställföreträdare för den direktören. Direktören för det mottagande fängelset eller en säkerhetsansvarig i det mottagande fängelset beslutar om kortvarig förflyttning av en häktad enligt 6 a §, efter att ha hört direktören för placeringsfängelset.

Fängelsedirektören eller en säkerhetsansvarig eller sysselsättningsansvarig beslutar om den häktade ska tillåtas avlägsna sig från fängelset enligt 8 §. Om vistelsen utanför fängelset varar över sju dygn, fattas beslutet av direktören för bedömningscentrumet eller den tjänsteman som enligt arbetsordningen är ställföreträdare för den direktören.

4 kap.

Sysselsättning

4 §

Beslutanderätt

Fängelsedirektören, en sysselsättningsansvarig eller en tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning beslutar om en häktads deltagande i sysselsättning och om eget arbete som avses i 2 §.

5 kap.

De häktades egendom och inkomster

8 §

Beslutanderätt

En tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning fattar beslut om att inte överlämna egendom till en häktads förfogande. En tjänsteman som utför styrnings- eller övervakningsuppgifter får överlämna sådana föremål och ämnen till en häktads förfogande som det är tillåtet att inneha i fängelset.

Fängelsedirektören eller en säkerhetsansvarig beslutar om i 4 § 3 mom. avsedd begränsning av rätten att använda pengar eller betalningsmedel och om i 4 § 4 mom. avsett sändande av pengar eller betalningsmedel till någon utanför anstalten eller till en annan fånge. Fängelsedirektören eller en sysselsättningsansvarig eller en tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning beslutar om betalning av brukspenning och sysselsättningspenning.

En säkerhetsansvarig eller en av denne för uppgiften särskilt förordnad tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning beslutar om den övervakning av användningen av ett av Brottsförmyndigheten godkänt betalkort som avses i 3 a § 2 mom.

8 kap.

Brevväxling, telefonsamtal och elektronisk kommunikation

9 §

Beslutanderätt

En i arbetsordningen förordnad tjänsteman som utför styrnings- eller övervakningsuppgifter beslutar om granskning av brev och andra postförsändelser med stöd av 1 § 2 mom. samt om öppnande av en sådan försändelse och granskning av dess innehåll med stöd av 1 § 3 mom. eller 4 § 2 mom.

En säkerhetsansvarig eller en tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning beslutar om läsning av brev, andra postförsändelser och meddelanden med stöd av 2 § 1 mom., om utredning av avsändaren enligt 2 § 2 mom., om kopiering enligt 2 § 3 mom., om att underrätta den häktade om läsning enligt 2 a § 1 mom. samt om kvarhållande av försändelser eller meddelanden enligt 5 §. Ett meddelande får dock även lämnas för läsning till en sådan tjänsteman vid Brottsförmyndigheten som har rätt att behandla uppgifter i säkerhetsregistret. Beslut om avlyssning och inspelning av telefonsamtal fattas av en säkerhetsansvarig. Beslut om avbrytande eller förvägran att använda telefon fattas av en tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning eller av en tjänsteman som utför styrnings- eller övervakningsuppgifter.

Fängelsedirektören eller en säkerhetsansvarig eller en sysselsättningsansvarig beslutar om tillstånd till användning av e-post eller internet och om återkallande av sådana tillstånd.

10 kap.

Ordningen och disciplinen i ett fängelse

4 §

Disciplinstraff för häktade

En häktad kan disciplinärt bestraffas med

- 1) varning,
- 2) begränsning av deltagande i fritidsverksamhet, användning av pengar eller andra betalningsmedel eller innehav av egendom för högst 30 dygn (*förlust av rättigheter*), eller
- 3) placering i enrum för högst tio dygn (*straff i enrum*).

I stället för en varning kan en häktad ges en anmärkning, om ordningsförseelsen är ringa och den inte är upprepad.

Förlusten av rättigheter får inte hindra den häktade att upprätthålla kontakter utom fängelset.

9 §

Utredning av ordningsförseelser

Ordningsförseelser ska utredas utan dröjsmål. Efter att en ordningsförseelse ägt rum ska en opartisk och objektiv utredning genomföras, varvid förseelsen utreds på det sätt som dess art och allvarlighetsgrad kräver.

Den häktade, andra som har del i saken och vid behov även andra personer ska höras. Utredningen ska genomföras så att ingen blir grundlöst misstänkt.

I samband med utredningen av en ordningsförseelse ska ett motiverat påstående av den häktade om att de anställda gjort sig skyldiga till eller varit delaktiga i ett brott överlämnas till en polismyndighet för undersökning.

Utredningen av en ordningsförseelse kan avslutas utan att förseelsen förs till i 10 § avsedd behandling av ett disciplinärende, om

- 1) förseelsen är ringa,
- 2) det har framgått att det inte har skett någon förseelse, eller
- 3) det inte finns skäl att misstänka den häktade för förseelsen.

Den häktade kan ges en anmärkning vid utredning av en ordningsförseelse, om behandlingen av ärendet avslutas med stöd av 4 mom. 1 punkten.

10 §

Behandling av disciplinärenden

Disciplinärenden som gäller häktade ska behandlas utan dröjsmål och utan att onödig uppmärksamhet väcks. Ärendet ska behandlas vid muntligt förfarande. Den häktade, ett vittne och någon annan person kan höras via videolänk eller med något annat motsvarande kommunikationsmedel om det är ändamålsenligt på grund av ett långt avstånd eller av någon annan motsvarande orsak.

Den häktade ska ges tillfälle att förbereda sitt försvar och lägga fram sin egen utredning samt bevis till stöd för den. Bestämmelser om tolkning finns i 2 kap. 3 § 2 mom.

En ordningsförseelse ska behandlas i det fängelse där den häktade är placerad eller där den häktade gjort sig skyldig till ordningsförseelsen. En ordningsförseelse som en häktad gjort sig skyldig till under en transport ska dock behandlas i det fängelse dit den häktade anländer. Om

en häktad på grund av en ordningsförseelse förflyttas från en öppen anstalt till ett slutet fängelse, kan ordningsförseelsen också behandlas och disciplinstraffet påföras i bedömningscentrumet eller i det fängelse till vilket den häktade förflyttas.

11 §

Avskildhet vid utredning

Medan en ordningsförseelse utreds och beslutet om disciplinstraff inväntas kan den häktade hållas avskild från övriga fångar och häktade, om det behövs för att bevara ordningen eller av andra särskilda skäl. Avskildheten får inte räcka längre än nödvändigt och inte överskrida sju dygn. En yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården ska så snart som möjligt underrättas om avskildheten.

Den tid under vilken den häktade har hållits avskild från övriga fångar och häktade ska beaktas som avdrag när disciplinstraffet påförs.

12 §

Registrering

Utredning av ordningsförseelser och behandling av disciplinärenden ska registreras.

13 §

Hur disciplinstraff verkställs och när disciplinstraff förfaller

Disciplinstraff som påförts häktade ska verkställas utan dröjsmål och utan att onödig uppmärksamhet väcks.

Om en häktad åtalas vid domstol för ett brott för vilket han eller hon påförts disciplinstraff, förfaller disciplinstraffet till den del det inte har verkställts.

16 §

Beslutanderätt

En säkerhetsansvarig beslutar om utredning av ordningsförseelser, om avslutande av behandlingen av disciplinärenden under utredningen med stöd av 9 § 4 mom. och om givande av anmärkning med stöd av 9 § 5 mom. En säkerhetsansvarig eller, om saken inte tål uppskov, en tjänsteman i chefsuppgifter inom övervakningen beslutar om avskildhet enligt 11 §.

18 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om utredning av ordningsförseelser samt om registrering av utredning av ordningsförseelser och behandling av disciplinärenden utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare föreskrifter om verkställigheten av disciplinstraff meddelas av Brottspåföljdsmyndighetens centralförvaltningsenhet.

11 kap.

Granskning av fängelselokaler och häktade

2 a §

Ingripande i obemannade fordons och farkosters färd

Vid verkställighet av häktning tillämpas vad som i 16 kap. 2 a, 8 a och 9—11 § i fängelselagen föreskrivs om ingripande i obemannade fordons och farkosters färd.

7 §

Kontroll av drogfrihet

En häktad kan åläggas att lämna utandnings-, saliv- eller urinprov

- 1) om det finns skäl att misstänka att den häktade är påverkad av alkohol, något annat berusningsmedel eller ett sådant dopningsmedel som avses i 44 kap. 16 § i strafflagen, eller
- 2) för utredning av förutsättningarna för oövervakade besök, besök av barn eller placering på en kontraktsavdelning eller för kontroll av skyldigheten avseende drogfrihet.

Det kan bestämmas att blodprov ska tas på den häktade om det behövs på grund av vägran att lämna ett i 1 mom. avsett prov, för att trygga kontrollen av drogfrihet eller för att få ett tillförlitligt provresultat.

Om berusningen av yttre tecken att döma är uppenbar, behöver utandnings-, saliv-, urin- eller blodprov inte tas, om inte den häktade kräver det.

9 §

Förfarande och registrering

Kroppsvsitation ska utföras i närvaro av ett vittne. Om kroppsvsitation eller kontroll av drogfrihet kräver att den häktade ska klä av sig, ska den som utför kroppsvsitationen och kontrollen av drogfrihet samt den som är vittne till kroppsvsitationen vara av samma kön som den visiterade. När den häktade befinner sig utanför fängelset under direkt bevakning av en tjänsteman vid Brottsförhållningsmyndigheten, får kroppsvsitation dock utföras utan närvaro av ett vittne, om saken inte tål uppskov.

Om kroppsbesiktning utförs av någon som inte hör till hälso- och sjukvårdspersonalen, ska ett vittne vara närvarande. I övrigt ska 8 kap. 33 § 3 och 4 mom. i tvångsmedelslagen iakttas vid utförande av kroppsbesiktning.

Den häktade ska underrättas om grunden för kroppsvsitationen, specialgranskningen, kroppsbesiktningen och kontrollen av drogfrihet så snart det är möjligt med beaktande av personens tillstånd och övriga omständigheter.

Kroppsvsitation, kontroll av drogfrihet, specialgranskning och kroppsbesiktning ska registreras.

9 a §

Genomförande av kontroll av drogfrihet

Provtagning i samband med kontroll av drogfrihet ska ske i lämpliga lokaler och under kontrollerade förhållanden så att integritetsskyddet för den som testas säkerställs. Blodprov ska

tas vid en för detta ändamål lämplig enhet inom hälso- och sjukvården. Endast yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården får ta blodprov.

Provtagningen och behandlingen av provet ska utföras på ett tekniskt tillförlitligt sätt så att

- 1) proverna från olika personer som testas inte kan blandas,
- 2) orenheter inte kan hamna i provet, och
- 3) provet inte kan förfalskas.

Ett saliv-, urin- eller blodprov ska sändas till ett laboratorium för undersökning eller verifiering, om inte resultatet av ett snabbtest av saliv- eller urinprovet visar att den häktade inte har använt berusningsmedel. Laboratoriet ska uppfylla kvalitetskraven för narkotikatest.

10 §

Beslutanderätt

En tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning eller en tjänsteman som utför styrnings- eller övervakningsuppgifter beslutar om säkerhetskontroll av en häktad. En tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning eller, om saken inte tål uppskov, en tjänsteman som utför styrnings- eller övervakningsuppgifter beslutar om kroppsvisitation av en häktad och om annan kontroll av drogfrihet än sådan blodprovstagning som avses i 7 §.

Fängelsedirektören, en säkerhetsansvarig eller en tjänsteman i chefsuppgifter inom styrning eller övervakning beslutar om sådant blodprov som avses i 7 §.

Fängelsedirektören eller en säkerhetsansvarig beslutar om specialgranskning. Brottsåtgärdsmyndighetens centralförvaltningsenhet har i enskilda fall rätt att besluta om specialgranskning.

Fängelsedirektören beslutar om kroppsbesiktning.

11 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om registrering av kroppsvisitation, kontroll av drogfrihet, specialgranskning och kroppsbesiktning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare föreskrifter om det förfarande som ska tillämpas vid kontroll av drogfrihet meddelas av Brottsåtgärdsmyndighetens centralförvaltningsenhet.

12 kap.

Granskning av andra personer

6 §

Gripande och hållande i förvar

Den som grips eller hålls i förvar ska underrättas om grunden för åtgärden.

7 §

Förfarande och registrering

Säkerhetskontroll och kroppsvisitation ska utföras finkänsligt. Åtgärderna får inte orsaka onödig olägenhet för den granskade eller skada på egendom.

Den granskade ska underrättas om grunden för åtgärden. Vid kroppsvisitation ska ett vittne vara närvarande. Om kroppsvisitationen kräver att den granskade klär av sig, ska visitationen utföras i ett avskilt rum, och den som utför visitationen och den som är vittne ska vara av samma kön som den granskade.

Kroppsvisitation, fråntagande av föremål och ämnen, avlägsnande från området, gripande och hållande i förvar av besökare ska registreras.

8 §

Beslutanderätt

En tjänsteman i chefsuppgifter inom övervakningen eller en tjänsteman som utför styrnings- eller övervakningsuppgifter beslutar om säkerhetskontroll och förvägran av tillträde till fängelset.

9 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om registrering av kroppsvisitation, fråntagande av föremål och ämnen, avlägsnande från området, gripande och hållande i förvar av besökare utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 kap.

Säkerhetsåtgärder och användning av maktmedel

6 §

Användning av maktmedel

En tjänsteman vid Brottsförklaringsmyndigheten har i sin tjänsteutövning dessutom rätt till nödvärn i enlighet med 4 kap. 4 § i strafflagen. När det bedöms hur försvarligt nödvärnet varit ska de krav beaktas som kan ställas på en tjänsteman utifrån dennes utbildning och erfarenhet.

Den som på begäran eller med samtycke av en i 1 mom. avsedd tjänsteman tillfälligt bistår denne i en situation där det är nödvändigt att anlita hjälp av utomstående för att använda maktmedel vid en ytterst viktig och brådskande tjänsteförrättning enligt denna paragraf, har rätt att under tjänstemannens uppsikt använda de nödvändiga maktmedel som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarliga.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen samt om excess i nödvärn i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i den lagen.

6 a §

Beredskap för och varning om användning av maktmedel

Den som utför ett tjänsteuppdrag och har anledning att befara motstånd eller ett obehörigt angrepp enligt 4 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen ska på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt bereda sig på användning av maktmedel.

Den som är föremål för ett tjänsteuppdrag ska varnas för risken att bli utsatt för maktmedel, om det är möjligt och ändamålsenligt att varna denne. Varningen ska ges på ett för ändamålet lämpligt och begripligt sätt.

6 b §

Användning av skjutvapen

En tjänsteman vid Brottsförklaringsmyndigheten får använda skjutvapen endast om det är fråga om att stoppa en persons verksamhet som orsakar direkt och allvarlig fara för någon annans liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att stoppa verksamheten. Skjutvapen får dessutom användas i brådskande och viktiga uppdrag för att avlägsna föremål eller motsvarande hinder.

Med användning av skjutvapen avses varning för användning av ett i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) avsett skjutvapen, hot om användning av skjutvapen och avlossande av skott. Det betraktas inte som användning av skjutvapen att ta fram ett skjutvapen och göra det skjutklart.

7 §

Förfarandet

Den häktade ska underrättas om grunden för användningen av fängsel så snart det är möjligt med beaktande av personens tillstånd och övriga omständigheter.

Användning av fängsel, verkställighet av observation, observation i isolering och avskildhet samt användning av maktmedelsredskap ska registreras.

8 §

Beslutanderätt

Beslut om vapenhot och avlossande av skott ska fattas av en säkerhetsansvarig eller, om saken inte tål uppskov, en tjänsteman i chefsuppgifter inom övervakningen eller en tjänsteman som utför styrnings- eller övervakningsuppgifter.

9 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om verkställighet av och förhållandena under observation, observation i isolering och avskildhet samt om maktmedelsredskap, fängslen och registrering av användning av fängsel och maktmedelsredskap utfärdas genom förordning av statsrådet.

15 kap.

Ändringssökande

1 §

Beslut i vilka ändring får sökas

En häktad får begära omprövning av eller anföra besvär över Brottsförmyndighetens beslut som gäller

6) anmärkning, varning, förlust av rättigheter, straff i enrum eller beslut om att inte påföra disciplinstraff enligt 10 kap. 4 mom. eller avskildhet enligt 11 §,

Denna lag träder i kraft den 4 april 2022.

Helsingfors den 22 december 2021

Republikens President

Sauli Niinistö

Justitieminister Anna-Maja Henriksson